

ΙΣΗ ΑΜΟΙΒΗ

Προσοχή στο Κενό: Μελέτες-Έρευνες

Επιστημονική Υπεύθυνη Προγράμματος
Φ. Σιάνου

Συντονιστής Προγράμματος
Β. Κεχριώτης

Βοηθοί Συντονισμού
Κ. Αρβανιτάκη
Β. Γκερμότση

Το Πρόγραμμα «Ίση Αμοιβή-Προσοχή στο Κενό» υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του 5^{ου} Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος για την Ισότητα των Φύλων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και με τη συγχρηματοδότηση της Γενικής Γραμματείας Ισότητας (ΓΓΙ).

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	13
---------------	----

Μαρία Καραμεσίνη, Ηλίας Ιωακείμογλου:

Προσδιοριστικοί παράγοντες του μισθολογικού χάσματος μεταξύ ανδρών και γυναικών

Περίληψη	17
Εισαγωγή	25

Κεφάλαιο 1

Μισθολογικό χάσμα μεταξύ ανδρών και γυναικών και το θεσμικό πλαίσιο

διαμόρφωσης των αμοιβών	27
1.1 Κατάσταση και εξέλιξη του μισθολογικού χάσματος	27
1.2 Θεσμικό πλαίσιο διαμόρφωσης των αμοιβών	30
1.3 Νομοθεσία για την ίση αμοιβή	33

Κεφάλαιο 2

Θεωρητικές ερμηνείες των μισθολογικών ανισοτήτων και διακρίσεων φύλου

2.1 Παραγωγικά χαρακτηριστικά και μισθολογικές διακρίσεις φύλου	35
2.2 Κατά φύλο διαχωρισμός και συγκέντρωση της απασχόλησης και υποτίμηση της γυναικείας εργασίας	37

Κεφάλαιο 3

Προκαταρκτική ανάλυση των μισθολογικών διαφορών

μεταξύ ανδρών και γυναικών	41
3.1 Μισθολογικές διαφορές ανδρών και γυναικών κατά ηλικιακή ομάδα	41
3.2 Μισθολογικές διαφορές ανδρών και γυναικών κατά επίπεδο εκπαίδευσης	45
3.3 Μισθολογικές διαφορές ανδρών και γυναικών ανά κλάδο παραγωγής	47
3.4 Μισθολογικές διαφορές ανδρών και γυναικών και χρόνος προϋπηρεσίας στον τελευταίο εργοδότη	51
3.5 Το μισθολογικό χάσμα και τα χαρακτηριστικά της θέσης εργασίας	54
3.6 Ανδρικά και γυναικεία επαγγέλματα: η επίπτωση του επαγγελματικού και κλαδικού διαχωρισμού στις αμοιβές	56

Κεφάλαιο 4

Διερεύνηση των προσδιοριστικών παραγόντων του χάσματος αμοιβών μεταξύ ανδρών και γυναικών	61
4.1 Μεθοδολογία της έρευνας	61
• Η εξίσωση των μισθών	61
• Η ανάλυση του χάσματος αμοιβών	64
• Δεδομένα και μεταβλητές	67
4.2 Αποτελέσματα της έρευνας	71
• Το μισθολογικό χάσμα με βάση τις μικτές ωριαίες αμοιβές	71
• Το μισθολογικό χάσμα με βάση τις μικτές μηνιαίες αμοιβές	74

Κεφάλαιο 5

Ανακεφαλαίωση και προτάσεις πολιτικής	77
Βιβλιογραφία	81
Παράρτημα ονοματολογίας	85
Παράρτημα πινάκων	87

Νίκος Ε. Ντερμανάκης:

Η ανισότητα των αμοιβών σε επιλεγμένους κλάδους και επαγγέλματα στην Ελλάδα: Οι περιπτώσεις των κλάδων του λιανικού εμπορίου, του τουρισμού, των τραπεζών και της υγείας.

Πρόλογος	97
----------------	----

Εισαγωγή	99
----------------	----

Κεφάλαιο 1

Η αγορά εργασίας στους εξεταζόμενους κλάδους	107
1.1 Οι τάσεις στην απασχόληση και την ανεργία στους κλάδους	107
1.2 Οι τάσεις στην αγορά εργασίας στον κλάδο του λιανικού εμπορίου	108
1.3 Οι τάσεις στην αγορά εργασίας στον κλάδο των υπηρεσιών τουρισμού ...	120
1.4 Οι τάσεις στην αγορά εργασίας στον κλάδο των τραπεζικών υπηρεσιών... ..	129
1.5 Οι τάσεις στην αγορά εργασίας στον κλάδο των υπηρεσιών υγείας	134

Κεφάλαιο 2

Το μισθολογικό χάσμα ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες	139
2.1 Το συνολικό μέσο μισθολογικό χάσμα ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες στους εξεταζόμενους κλάδους	142

2.2 Το μισθολογικό χάσμα ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες στα ατομικά χαρακτηριστικά των μισθωτών	143
2.3 Το μισθολογικό χάσμα ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες στα χαρακτηριστικά των θέσεων εργασίας	161
2.4 Το μισθολογικό χάσμα ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες στον κλάδο των υπηρεσιών υγείας	194

Κεφάλαιο 3

Το μισθολογικό χάσμα ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες με κοινά χαρακτηριστικά απασχόλησης	201
3.1 Η μεθοδολογία των υπολογισμών.....	202
3.2 Το μισθολογικό χάσμα ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες με κοινά χαρακτηριστικά απασχόλησης στον κλάδο του λιανικού εμπορίου ...	206
3.3 Το μισθολογικό χάσμα ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες με κοινά χαρακτηριστικά απασχόλησης στον κλάδο των υπηρεσιών τουρισμού.....	210
3.4 Το μισθολογικό χάσμα ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες με κοινά χαρακτηριστικά απασχόλησης στον κλάδο των τραπεζικών υπηρεσιών	214

Κεφάλαιο 4

Το μισθολογικό χάσμα στα κλιμάκια αμοιβών	219
4.1 Η συμμετοχή των ανδρών και των γυναικών στα κλιμάκια αμοιβών	219
4.2 Η μέση ωριαία αμοιβή των υψηλότερα και χαμηλότερα αμοιβομένων ανδρών και γυναικών.....	227
4.3 Το μισθολογικό χάσμα ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες στα ανώτερα και κατώτερα κλιμάκια αμοιβών	231

Κεφάλαιο 5

Συμπεράσματα	237
---------------------------	------------

Βιβλιογραφία - πηγές

Βιβλιογραφία και πηγές δεδομένων	251
---	------------

Παράρτημα

• Οι κατηγορίες και το περιεχόμενο των δραστηριοτήτων στους εξεταζόμενους κλάδους.	
• Οι τίτλοι επαγγελματιών στις εξεταζόμενες επαγγελματικές ομάδες	253

Ματίνα Γιαννακούρου, Ευαγγελία Σουμέλη:

Ισότητα των αμοιβών μεταξύ γυναικών και ανδρών στις συλλογικές διαπραγματεύσεις

Περίληψη..... 267

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή – Μεθοδολογία 271

Κεφάλαιο 2

Η κατάσταση των γυναικών στην αγορά εργασίας

2.1 Απασχόληση και ανεργία των γυναικών: το χάσμα μεταξύ των δύο φύλων..... 275

2.2 Ποιοτικά χαρακτηριστικά της γυναικείας απασχόλησης..... 275

2.3 Γυναίκες και μερική απασχόληση 276

2.4 Γυναίκες και προσωρινή απασχόληση 277

2.5 Το μισθολογικό χάσμα μεταξύ γυναικών και ανδρών:
τι αποκαλύπτουν τα στοιχεία 279

Κεφάλαιο 3

Ελληνική νομοθεσία και νομολογία σχετικά με την αρχή της ισότητας

των αμοιβών μεταξύ γυναικών και ανδρών

3.1 Η συνταγματική και νομοθετική κατοχύρωση της αρχής
της ισότητας των αμοιβών..... 283

3.2 Η νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων ως προς την ερμηνεία
της αρχής της «ίσης αμοιβής για εργασία ίσης αξίας» 285

3.3 Συμπεράσματα 290

Κεφάλαιο 4

Ο ρόλος της συλλογικής διαπραγμάτευσης στον καθορισμό των μισθών

4.1 Σύντομη περιγραφή του συστήματος συλλογικών διαπραγματεύσεων..... 293

4.2 Τα επίπεδα της συλλογικής διαπραγμάτευσης..... 295

4.3 Η ικανότητα για σύναψη Σ.Σ.Ε. 295

4.4 Η ισχύς Σ.Σ.Ε. – τρόπος δέσμευσης των εργαζομένων..... 296

4.5 Ο καθορισμός του μισθού και ο ρόλος του κατώτατου μισθού
στην αντιμετώπιση των διακρίσεων 296

4.6 Συμπεράσματα 299

Κεφάλαιο 5

Άμεσες και έμμεσες μισθολογικές διακρίσεις στις συλλογικές συμβάσεις εργασίας

5.1 Γενική επισκόπηση..... 301

5.2 Σ.Σ.Ε. και επαγγελματικός διαχωρισμός λόγω φύλου	304
5.3 Επιδόματα και Σ.Σ.Ε.....	308
5.4 Πρόσθετες αμοιβές και Σ.Σ.Ε.....	308
5.5 Μερική και προσωρινή απασχόληση και Σ.Σ.Ε.	311
5.6 Κάθετος επαγγελματικός διαχωρισμός – πρόσβαση γυναικών σε θέσεις ευθύνης	315

Κεφάλαιο 6

Συστήματα αξιολόγησης και Σ.Σ.Ε.	321
---------------------------------------	-----

Κεφάλαιο 7

Γενικά συμπεράσματα και παραδείγματα καλών πρακτικών

7.1 Δυσκολίες και απαραίτητες στρατηγικές για τη μείωση των μισθολογικών διαφορών	325
7.2 Περίληψη καλών πρακτικών Σ.Σ.Ε.	329

Βιβλιογραφία	331
--------------------	-----

Μαρία Θανοπούλου:

Ισότητα αμοιβών ανδρών και γυναικών στον τουριστικό τομέα.

Εμπειρική διερεύνηση της υπάρχουσας κατάστασης και επισήμανση προοπτικών

Εισαγωγή	339
----------------	-----

Κεφάλαιο 1

Αντικείμενο, στόχοι και μέθοδος της έρευνας

1.1 Αντικείμενο της έρευνας	345
1.2 Στόχοι της έρευνας.....	345
1.3 Μέθοδος της έρευνας	347

ΜΕΡΟΣ Α΄:

ΙΣΟΤΗΤΑ ΑΜΟΙΒΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

ΣΤΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ. ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Κεφάλαιο 2

Η υπάρχουσα κατάσταση σε επίπεδο χώρας. Απόψεις εκπροσώπων φορέων πανελληνίας κλίμακας

2.1 Κοινωνικά χαρακτηριστικά των ερωτωμένων	357
---	-----

2.2 Χαρακτηριστικά των φορέων	358
2.3 Υπάρχον πλαίσιο για την ισότητα των αμοιβών	359
2.4 Εφαρμογή του υπάρχοντος πλαισίου	360
2.5 Παράγοντες που επηρεάζουν την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών και τις αμοιβές τους	363
2.6 Γενικότεροι παράγοντες που επηρεάζουν τις αμοιβές ανδρών και γυναικών	367
2.7 Σύνοψη	369

Κεφάλαιο 3

Η υπάρχουσα κατάσταση στην περιοχή της πρωτεύουσας.

Απόψεις εκπροσώπων τοπικών φορέων

3.1 Κοινωνικά χαρακτηριστικά των ερωτωμένων	371
3.2 Χαρακτηριστικά των φορέων	372
3.3 Υπάρχον πλαίσιο για την ισότητα των αμοιβών	373
3.4 Εφαρμογή του υπάρχοντος πλαισίου	374
3.5 Παράγοντες που επηρεάζουν την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών και τις αμοιβές τους	376
3.6 Γενικότεροι παράγοντες που επηρεάζουν τις αμοιβές ανδρών και γυναικών	382
3.7 Σύνοψη	385

Κεφάλαιο 4

Η υπάρχουσα κατάσταση στη λοιπή χώρα. Απόψεις εκπροσώπων τοπικών φορέων

4.1 Η υπάρχουσα κατάσταση στη Βόρεια Ελλάδα	387
4.2 Η υπάρχουσα κατάσταση στο Ανατολικό Αιγαίο	395
4.3 Η υπάρχουσα κατάσταση στα Ιόνια Νησιά	402
4.4 Η υπάρχουσα κατάσταση στην Κρήτη	411
4.5 Σύνοψη	419

Σύνοψη - Συμπεράσματα Α' μέρους	421
---------------------------------------	-----

ΜΕΡΟΣ Β΄:

ΙΣΟΤΗΤΑ ΑΜΟΙΒΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

στα ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ. ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Κεφάλαιο 5

Η υπάρχουσα κατάσταση σε επίπεδο χώρας.

Απόψεις εκπροσώπων φορέων πανελληνίας κλίμακας

5.1 Κοινωνικά χαρακτηριστικά των ερωτωμένων.....	427
5.2 Χαρακτηριστικά των φορέων.....	428
5.3 Υπάρχον πλαίσιο για την ισότητα των αμοιβών.....	429
5.4 Εφαρμογή του υπάρχοντος πλαισίου.....	429
5.5 Παράγοντες που επηρεάζουν την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών και τις αμοιβές τους.....	431
5.6 Γενικότεροι παράγοντες που επηρεάζουν τις αμοιβές ανδρών και γυναικών.....	435
5.7 Σύνοψη.....	436
Σύνοψη - Συμπεράσματα Β΄ μέρους.....	439
Τελικές συμπερασματικές παρατηρήσεις.....	441
Προοπτικές - προτάσεις.....	445
Βιβλιογραφία.....	447
Παράρτημα.....	451
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	465